

етнічну індивідуальність, кровну спорідненість з іншими тюркськими народами, самобутність культури та релігійну самостійність, відчуває особливі почуття до Криму, як до історичної батьківщини, виражає дружнє ставлення до інших народів і конфесій, поважає їх самоідентифікацію» [6, 10].

У підсумку зазначимо, що кримські караїми – корінна етноконфесійна група Криму, у формуванні якої, на наш погляд, зіграли свою роль і єврейські, і тюркські чинники. Разом тим, наголошуємо, що це питання потребує подальшого поглибленого вивчення.

Список використаних джерел і літератури:

1. Артамонов М. И. История хазар. Ленинград, 1962. 447 с.
2. Ельяшевич Б. С. Караимы: Историко-этнографические очерки (1926–1929 гг.). Караимы. Москва, 1944. Кн. 3.
3. Караимская народная энциклопедия. Т. 6. Москва, 2000. С. 7.
4. Кизилов М. Б. Крымская Иудея: Очерки истории евреев, хазар, караимов и крымчаков в Крыму с античных времен до наших дней. Симферополь : Доля, 2011. 336 с.
5. Плетнева С. А. Хазары. Москва: Наука, 1986. 88 с.
6. Полканова А.Ю. Кримські караїми. Світогляд.-2009. №6. С.10
7. Ровчак Ю. Беседа с Александром Арабаджи, председателем Киевской караимской религиозной общины. *Моя Батьківщина*. 2005. № 33
8. Тюркские народы Крыма: Караимы. Крымские татары. Крымчаки. отв.ред. С. Я. Козлов, Л. В. Чижова. Москва: Наука, 2003. С.17-18
9. Тяглий М. І. Караїми. Енциклопедія історії України [редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.]. Київ: Наук. думка, 2007. Т.4. С. 102-105.

Бельдій Альона

ДОСЛІДНИЦЬКІ ВИМІРИ УСНОЇ ІСТОРІЇ

У розвідці показано значення усної історії для сучасного опрацювання минулого. Проаналізована термінологічна дискусія щодо усної історії. Подана характеристика основного методу усноісторичного дослідження – інтерв'ю. Привернуто увагу до двох його форм: індивідуальної та групової.

Ключові слова: *усна історія, метод, інтерв'ю, спогад.*

In investigation the value of verbal history for modern processing of the past is shown. Terminological discussion to verbal history is analyzed. Specification of the main method of oral history research – interview is presented. Attention to two his forms is assigned: individual and group.

Keywords: *oral history, method, interview, reminiscence.*

Усна історія – досить поширений сьогодні напрям соціально-гуманітарних досліджень, який динамічно розвивається і головним предметом якого є суб'єктивний досвід окремої людини. Вона пов'язана з іменем американського історика та публіциста Алана Невінса, який

очолив Дослідницький центр вивчення усної історії, створений 1948 р. в Колумбійському університеті [5, 10]. Спочатку предметом історичних свідчень були політичні діячі, культурні діячі та сфери бізнесу. Пізніше це коло поширилося на інші верстви населення. В Україні метод усної історії почав розвиватися лише з кінця ХХ ст. На даний момент усноісторичний метод перебуває на етапі інтенсивного розвитку, відбувається його інституціоналізація, науковці займаються визначенням методологічних меж. На це все вплинув відхід від принципів наукового дослідження, що застосовувалися в колективістській ідеології радянської епохи. Це зумовило активну увагу до особи як дійового агента історії [6, 225].

Основним методом усноісторичного дослідження виступає інтерв'ю, через що він найбільше наближений до інших соціальних наук, а саме: психології, соціології, етнографії, етнології, культурної антропології. Однак складовою поняття «усна історія» є слово «історія», тому усна історія не є новою галуззю історичної науки, а її методика включення до аналізу нової категорії джерел посідає вагоме місце серед писемних джерел і матеріальних об'єктів. На сьогодні не досягнуто консенсусу щодо остаточної дефініції усної історії, проте значна частина науковців наголошують на міждисциплінарності цього напрямку. І прикладом цього сулугують визначення, запропоновані Асоціацією усної історії (США) та провідною інституцією з усної історії – університетом Бейлор [4, 231].

До цих визначень схиляється та О. Кісь: «Усна історія – це ділянка досліджень і метод збирання, зберігання та інтерпретації голосів та спогадів людей, груп та учасників подій минулого. Усна історія є водночас і найдавнішим способом історичного дослідження, що передував писемності, і одним з найсучасніших, починаючи із записів на аудіо плівку у 1940-х і до цифрових технологій ХХІ століття». Інститут усної історії університету Бейлор подає таке трактування: «Термін усна історія стосується якісного процесу дослідження, яке ґрунтується на особистому інтерв'юванні, що дає змогу розуміти смисли, інтерпретації, зв'язків та суб'єктивного досвіду, а також продукту (аудіо- чи відеозапису), який є справжнім історичним документом, новим першоджерелом для подальших досліджень» [2, 13]. Таким чином, сучасне розуміння усної історії охоплює як процес усної передачі та запису спогадів, так і різні форми новостворених історичних документів, а також подальший аналіз отриманих першоджерел.

Метод усної історії блискуче застосовується вітчизняними вченими для позитивістських досліджень історичних подій, які майже або взагалі не досліджувалися істориками. Якщо ж поглянути на це з іншого боку, то можна стверджувати, що «спрямованість дослідників України на адекватну реконструкцію минулого є важливою для переосмислення

тоталітарного спадку та творення нового гранд-нарративу, від цього спадку незалежного» [5, 15].

Існує дві форми проведення дослідження: індивідуальна та колективна. Індивідуальна форма передбачає збір свідчень від конкретної особи. Для звершення успішного усного дослідження необхідно зосередитися на вузькій специфічній темі. Наприклад, біографічні дані інтерв'юера, історія населеного пункту, окремої сім'ї чи родини тощо. Групова (колективна) форма переважає над індивідуальною, оскільки за менший проміжок часу можна охопити значно більшу кількість респондентів, зібрати та обробити великий обсяг матеріалу [3, 11]. Усна історія сформувалася як одна з важливих частин історичних студій, вона стала методом збору, зберігання, пояснення, уточнення свідчень людей про пережите і безсумнівно окремою галуззю досліджень. Отже, сьогорішнє розуміння терміну «усна історія» містить специфічний процес дослідження, який базується на особистому інтерв'юванні, а також значно полегшують роботу аудіо- та відеозаписи інтерв'ю для подальших досліджень та інтерпретацій. Інтерв'ю чи усні свідчення поряд з архівними матеріалами, опублікованими збірниками документів, спогадами, пресою посідають важливе місце в історичних студіях другої половини ХХ – початку ХХІ ст.

Усна історія як метод включає збір інформації за допомогою поєднання двох і більше способів, таких як інтерв'ю, аналіз документів, порівняльно-історичний метод тощо. Таке поєднання дає можливість висвітлювати точніше духовність людей, її традиції, переживання, погляди, надії, страждання, страхи тощо, що підвищує її цінність як джерела вивчення культурної спадщини суспільства.

Проведення такого дослідження має і недоліки, зумовлені людським фактором, зокрема нечітким запам'ятовуванням подій, свідком яких була особа. Свій вплив має часова відстань і вік очевидців, що сягає від 60 років. Майже у всіх осіб спогади є дитячими, що спонукає дослідника чітко пильнувати за оцінкою свідчень респондентів.

Вивчення суто індивідуальних особливостей культурного життя представників різних національностей – нормальний елемент усної історії. Індивідуальний духовний досвід, моральні або поведінкові цінності не просто «відбивають» у собі історію, а завдяки заломленню в людині різнорідних структур психіки, мови, логічного мислення опосередковують історію в актах людського воління, творячи її [1, 11].

Таким чином, сучасне розуміння усної історії охоплює як процес усної передачі та запису спогадів, так і різні форми новостворених історичних документів, а також подальший аналіз отриманих джерел. Виступаючи одночасно і як метод, і як самостійна галузь знання, і як історичне джерело, усна історія забезпечила ґрунтовний міжпредметний зв'язок між багатьма науковими дисциплінами. З'ясування місця та ролі усної історії в системі інших гуманітарних наук є важливим завданням для

вчених, які професійно займаються усноісторичними дослідженнями. Однак вся очевидність того, що інтерпретація усного наративу давно виступає засобом самореалізації багатьох наукових напрямів, дає поле для аналізу та подальшого усвідомлення значення усних історій як повноцінного емпіричного матеріалу, а усної історії – як міждисциплінарної галузі знання.

Список використаних джерел і літератури:

1. Глинська Л. Ф. Усна історія як сфера духовної спадщини народу (з досвіду вивчення соціокультурних процесів Запорізького Приазов'я). *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили*. Сер. : Соціологія. 2012. Т. 201, Вип. 189. С. 110–113.
2. Кісь О. Усна історія: становлення, проблематика, методологічні засади. *Україна Модерна*. Число 11. Львів-Київ, 2006. С. 7–24.
3. Нагайко Т. Ю., Іваненко А. О. Методичні рекомендації з організації та проведення наукових досліджень з питань вивчення історичного минулого сільських населених пунктів засобами усної історії (для студентів історичних факультетів). Переяслав-Хмельницький, 2005. 33 с.
4. Пастушенко Т. В. До створення Української асоціації усної історії. *Український історичний журнал*. 2007. № 3. С. 230–235.
5. Пастушенко Т. Метод усної історії та усно-історичні дослідження в Україні. *Історія України*. № 17–18 (657–658), травень, 2010. С. 10–15.
6. Таборанський С. Проблеми усної історії на XV Міжнародному конгресі історичних наук у Бухаресті (1980 р.). *У пошуках власного голосу: Усна історія як теорія, метод та джерело*. Зб. наук. ст. / За ред. Г. Г. Грінченко, Н. Ханенко-Фрізен. Харків : Видавництво, 2010. С. 225–235.

Секція 3. Україна і світ: ідеологія, політичні практики, історичні наративи

Кучеренко Лілія

ВИТОКИ ПАЦИФІЗМУ У ФІЛОСОФІЇ МО ДІ

У статті запропоновано розглянути соціально-політичну ситуацію в Стародавньому Китаї у період «воюючих царств», тобто з V ст. до н. е. по III ст. до н. е., та підкреслити джерела пацифізму у філософській доктрині Мо Ді.

Ключові слова: *Стародавній Китай, моїзм, філософія, пацифізм, Мо Ді.*

The article is devoted to socio-political situation in ancient China during The Warring States Period that took place from the V century B. C. till the III century B. C. Besides, we must emphasize the origins of pacifism in Mohism philosophy.